

Експериментална програма за контрол и оценка съобразно кредитно-образователната система и европейските стандарти

Златко Златев, Йорданка Добрева, Николай Янчев, Иван Иванов, Димитър Дяков

An experimental program for control and assessment according credit-educational system and European standards: Priorities in the development of the High education in Bulgaria reflected the purposes of the Bologna's declaration from 1999 for harmonization of the education and build up the European high educational space are associated mainly with the improvement of the level of teaching and practical training. The questions which are examined in the report considering the university term control of the students and suggest a model system of methodic for examination and evaluation the knowledge and skills of the students in sport in the Varna Technical University.

Key words: *high education, methodic, educational credits, university term control, educational program*

ВЪВЕДЕНИЕ

С прилагането на новите европейски стандарти на образование при все по-голямата интензификация на учебния процес, „Физическото възпитание и спорт“ е единствената дисциплина в неспециализираните висши училища, която по своята същност е призвана да формира физическата и здравната култура на студентите, като важен компонент от общата им култура. Никой друг предмет в системата на висшето образование няма преки задачи, отнасящи се до правилното физическо развитие, поддържане на добро здраве на студентите и успоредно с това обогатяващи със знания двигателни умения и навици – подобряващи физическата им дееспособност. Висшето училище обучава студентите в академичен дух и им предоставя възможност не само за научно образование, но и за усъвършенстване на личността (в т.ч. и физическо). Физическото усъвършенстване позволява да се постигне психическо равновесие („Здрав дух в здраво тяло“). Спецификата на физическото възпитание и спорта притежава обективна база за повишаване на умствената работоспособност и противодействия на умората, предизвикана от непрекъснатото растящите изисквания и усложнявани учебни програми на студентите.

Целта на настоящето проучване и анализ е да разработим и експериментираме примерна система за оценяване на знанията и уменията на студентите по физическо възпитание и спорт.

За реализирането на тази цел си поставихме следните **задачи**:

1. Да направим задълбочен, научен анализ на специализираната литература по темата.
2. Да проучим, анализираме и синтезираме опита и организацията на работата на Катедрите по Физическо възпитание и спорт в други неспециализирани висши училища.
3. Да проверим и разкрием някои специфични особености на системата за оценяване, съобразно възприетата методика.

Използвахме метода на анализ и синтез на литературните източници. Анализирани, синтезирани и обобщени данни могат да бъдат приемани като етап на следващо още по-задълбочено изследване.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Към днешна дата спортът е задължителна учебна дисциплина за студентите от Технически университет – Варна, съгласно „Закона за физическо възпитание и спорт“. Физическото възпитание и спортът във висшите училища е неразделна част от обучението на студентите под формата на задължителни и факултативни занимания, с минимален хорариум на задължителните занимания от 60 часа

годишно за студентите, които се обучават за придобиване на образователно-квалификационна степен „бакалавър”, [3].

Към момента в Министерството на образованието и науката няма специалист по Физическо възпитание и спорт за висшето образование. Провеждането на държавната политика в областта на спорта е предоставена на самите висши училища, във възможностите на тяхната академична автономност. Не са разработени и утвърдени учебни програми, както това се прави в средното образование. Всяко висше училище и катедра самостоятелно определят методическата насоченост на учебната си документация. Липсва хармонизация на учебните програми и от това е затруднена мобилността на студентите.

Най-значимата и всеобхватна реформа във висшето образование в Европа е свързана със срещата в Болоня през 1999 год. Историческата Болонска декларация, подписана от министрите на образованието на 29 европейски държави постави изграждането на Европейско Висше Образователно Пространство. Република България демонстрира своята готовност и добра воля за дългосрочно общоевропейско сътрудничество, като бе една от първите европейски държави, подписали Болонската декларация на 19 юни 1999 год.

Приоритетите в развитието на висшето образование в Болоня, отразяващи целите на Болонската декларация са свързани преди всичко с повишаване на качеството на обучение. В тази връзка, разработваните учебни програми, следва да отговарят на европейските стратегически цели, и да осигурят на студентите широки познания в дадена област. По този начин подпомагат студентската мобилност на основата на трансфера на образователни кредити. Кредити се присъждаат на студенти, получили положителна оценка, не по-ниска от среден (3) за усвоени знания и показани умения, предвидени в учебния план чрез изпит или друга форма за оценяване. Един кредит се присъжда за 25-30 часа студентска заетост. Условието и редът за прилагане на система за натрупване и трансфер на кредити се определят с наредба на Министъра на образованието, [6]. Нашата система за оценяване е съобразена с тези държавни изисквания и най-вече със Закона за висшето образование (ЗВО) и разработените „Правила за организация на семестриален контрол и оценяване на знанията и уменията на студентите от Технически университет – Варна (ПОЗУС), [8]. Освен това сме се съобразили с Предложението за приравняване на оценките по шестобалната система към ECTS – при издаване на Европейско приложение на дипломите и академична справка, [7]. Това обстоятелство наложи и задължи катедрата по Физическо възпитание и спорт при Технически университет – Варна да създаде организация за разработване на примерна система от специфични методики – отговарящи на общите изисквания от раздел първи и втори на ПОЗУС. Във връзка с това за формиране на семестриалните оценки се използват точки от 1 до 100. При формиране на крайната семестриална оценка, точките се приравняват към шестобална система, както следва:

за 89 и повече точки	- Отличен (6,00)
от 75 до 88	- Мн. добър (5,00)
от 62 до 74	- Добър (4,00)
от 50 до 61	- Среден (3,00)
до 49	- Слаб (2,00)

Така беше разработена **Системата** за семестриален контрол и оценяване на знанията и уменията на студентите по дисциплината „Физическо възпитание и спорт” (ФВС), отговаряща на всички правилници и изисквания.

Учебният процес в катедра „ФВС” е съобразен с правилата и устройствения правилник в Технически университет – Варна. Съгласно приетите и утвърдени учебни планове, дисциплината „ФВС” се изучава през първи, втори, трети и

четвърти семестри /с общ хорариум 120 часа, при едно занятие седмично от 90 минути/ в две форми на обучение:

- редовни занимания по спорт – обща спортна подготовка (ОСП)
- редовни занимания по спорт – специализирана спортна подготовка (ССП).

Катедрата организира и провежда обучението по ФВС на студентите от всички специалности по избран от тях спорт - волейбол, баскетбол, футбол, каланетика, фитнес, тенис на маса и /плуване – задължително за корабните специалности/. Броят и видът на предлаганите спортни дисциплини е съобразен с възможностите на спортната база на университета. Това са така възприетите и утвърдени занимания по обща спортна подготовка, (ОСП). В тези групи студентите се обучават в основни умения от съответния спорт, избран от тях за добра физическа кондиция и повишаване на дееспособността им. Целта е укрепване на здравето на студентите и улесняване на учебния процес по другите дисциплини. Студентите получават заверка и по 1 кредит в края на всеки семестър, а в четвърти семестър- се вписва в студентската книжка „зачита се” въз основа на постигнатите резултати от текущо оценяване. На базата на разработената система от методики за оценяване и внасяне на постигнатия брой точки в изпитни протоколи и главните книги на специалностите се оформя административното състояние на всеки студент.

Някои особености в **Методиката** за оценяване на знанията и уменията на студентите по „ФВС” – Обща спортна подготовка.

Към всяка учебна програма по вида спорт е разработена методика за оценяване знанията и уменията на студентите. Сборът на точките се формира от три вида показатели:

1. Теоретични знания по вида спорт (ТЗ) – оценяват се в края на IV семестър чрез теоретичен тест, състоящ се от 10 въпроса /за всеки верен отговор се получават по 2 точки – max 20 точки/. Учебният процес е организиран така, че да започва винаги с въвеждащи в областта знания. За получаване на необходимия минимум от теоретични знания, в началните минути на занятията се изнасят специализирани спортни лекции, свързани с историята, техниката, методиката, правилата и др. за всеки един от изучаваните видове спорт.

2. Спортно-технически умения, (СТУ) и тестове за специална физическа подготовка. За всеки вид спорт са разработени по четири практически теста, носещи max 32 точки /4 x 8 точки = 32 точки/.

Контролът се провежда от водещия преподавател по вида спорт.

3. Физическа дееспособност (ФД). Разработени са нормативи за оценка на ФД на студентите, задължителни и уеднаквени за всички спортове от групите по обща спортна подготовка за:

студенти

- бързина – „60 м гл. бягане”, (сек);
- издръжливост – „600 м гл. бягане”, (сек);
- взривна сила на долни крайници – „Скок дължина”, (см);

студентки

- бързина – „60 м гл. бягане”, (сек);
- издръжливост – „300 м гл. бягане”, (сек);
- взривна сила на долни крайници – „Скок дължина”, (см)

Всеки норматив носи max 16 точки, като по този показател студентите могат да получат max 48 точки.

При определянето им и общото отчитане на сбора от точки, преподавателят взема под внимание присъствието и отношението към дисциплината, старанието и амбицията на студентите за постигане на по-добри резултати.

Някои особености в **Методиката** за оценяване знанията и уменията на студентите по ФВС – Специализирана спортна подготовка.

Студентите, с изявиени спортни постижения посещават групите по специализирана спортна подготовка, (ССП). На практика в тях се включват студенти от представителните отбори на Университета по видове спорт.

При тази форма на обучение контролът се формира от следните три показателя:

1. спортно-технически умения, (СТУ);
2. физическа дееспособност;
3. участие в тренировъчен и състезателен процес.

За спортно-техническите умения са разработени специфични тестове с нормативи по вида спорт, носеща 32 точки – тах.

Физическата дееспособност се отчита, както при обща спортна подготовка със същите три теста, носещи 48 точки тах.

За участие и представяне в състезания се начисляват до 20 точки. Вземат се предвид редовното участие и присъствие в тренировъчния процес, както и приноса на всеки студент за резултатите и успехите на отбора.

Някои особености в **Методиката** за оценяване на освободените от физическо възпитание и спорт студенти. Преди разработването на тази методика за контрол и оценяване /до 2006 год./ на студентите, имащи здравословни проблеми, същите представяха в началото на учебната година /до 30 септември/, от специализирано лечебно заведение (спортен диспансер) документ за освобождаване. Инспекторките внасяха в студентските им книжки и академични справки „освободен”. С разработване и прилагане на настоящата методика още в първото (уводно) занятие на първокурсниците ясно и внимателно се обяснява задълженията на студентите със здравословни проблеми.

Освободените студенти от практически занимания по дисциплината присъстват в началото и в края на семестъра задължително общо 5 занятия, като получават по четири точки, общо 20 точки тах. В края на семестъра попълват същия теоретичен тест, както при останалите студенти – 20 точки тах.

Освен това в края на четвърти семестър студентите представят разработена теоретична задача или се оценяват уменията и знанията им като съдии (съдийска практика), в зависимост от вида спорт, като за това могат да получат до 60 точки тах. По този начин системата за оценяване обхваща всички студенти и обективно подпомага тяхното оценяване в хода на обучението им.

ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ:

1. Разработената и експериментирана система стимулира и активира студентите за по-отговорно отношение и постигане на по-добри резултати по дисциплината, която са избрали.

2. Приложената система се базира на проучени, експериментирани и доказани форми на обучение.

3. Предложената система фиксира основните принципи и насоки от областта, като същевременно е отворена и достатъчно гъвкава, за да може да поеме безпроблемно всякакви водещи и допълнителни актуализации, ако това се наложи.

4. Получените предварителни резултати дават основание, катедра „ФВС” да полага усилия за въвеждане на текуща оценка, съответстваща на получените точки от експериментираната система.

5. Да се подготви и защити въвеждането на други форми на обучение – факултативни занятия след четвърти семестър, възможности за организиране на специализирани зимни, летни лагери и курсове, занимания с оздравителна насоченост за студенти със здравословни проблеми.

6. Да се потърси подходящ вариант за комуникация със студентската общност, иницииран от Студентски съвет и Катедра „ФВС”, с цел оптимизиране на

спортната учебна-методична дейност, вътрешно университетски турнири, общински и национални спортни прояви.

ЛИТЕРАТУРА:

[1]. Динев, П., Сн. Томова, Д. Димитров. Примерна система за формиране на оценката по физическо възпитание във висшите училища. Научна конференция „Европейски стандарти в спортното образование“-Враца, 15-16 май 2007г.

[2]. Донкова, Д. Значение на академичната мобилност и международните програми за развитието на общоевропейската интеграция в областта на спортното образование. Сп. Спорт и наука, 2007, извънреден брой.

[3]. Закон за физическото възпитание и спорта. ДВ, бр.58/1996, /изм. ДВ, бр.41 от 2007 г. §35(1)/.

[4]. Закон за Висшето образование.

[5]. Иванова, М. Европейска система за трансфер на кредити и Приложение към дипломата или как да получим ECTS / DS етикет? Конференция „Висшето образование в Европа“, организирана съвместно от Министерството на образованието и науката, Посолството на Република Франция в България Национална спортна академия, София, 08-09 юни 2007 г.

[6]. Наредба № 21 от 30 септември 2004 г. за прилагане на система за натрупване трансфер на кредити във висшите училища. Обн. ДВ, бр. 89 от 12.10.2004 г., в сила от 12.10.2004г.

[7]. Предложение за Приравняване на оценките по шестобална система към ECTS – при издаване на Европейско приложение и академична справка /Прието на АС, прот. № 3/ 07.11.2005 г.

[8]. Правила за организация на семестриален контрол и оценяване на знанията и уменията на студентите в Технически университет – Варна приети на АС, протокол №7/ 05.02.2007г. и актуализирани на 26.11. 2007г.

[9]. Прокопов, Е. История и настояще на спортната дейност в Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Сп. Спорт и наука, 1/2006 г.

За контакти:

Доц. д-р Златко Златев, Катедра “Физическо възпитание и спорт”, Технически университет- град Варна, тел.+35952383475, E-mail: zlatko@mail.vega.bg

Ст. преп. Йорданка Добрева, Катедра “Физическо възпитание и спорт”, Технически университет- град Варна, тел.+35952383311, E-mail: y_n_dobreva@abv.bg

Ст. преп. Николай Янчев, Катедра “Физическо възпитание и спорт”, Технически университет- град Варна, тел.+35952383354, E-mail: n_yanchev@abv.bg

Преп. Иван Иванов, Катедра “Физическо възпитание и спорт”, Технически университет- град Варна, тел.+35952383481, E-mail: vania.m.ivanov@abv.bg

Преп. Димитър Дяков, Катедра “Физическо възпитание и спорт”, Технически университет- град Варна, тел.+35952383311, E-mail: dim.diakov@abv.bg

Докладът е рецензиран.